

інструментальній підтримці. Важливою стає можливість переосмислення життєвих пріоритетів, формування нових стратегій поведінки.

- **старший вік (50+ років):** Актуальними стають питання самотності, втрати соціального статусу, екзистенційної тривоги. Підтримка набуває духовного та сенсотворчого характеру. Жінки потребують прийняття, поваги, можливості бути корисними.

У процесі соціально-педагогічної роботи з жінками, які перебувають у кризових ситуаціях, важливо враховувати такі аспекти:

- *Індивідуалізація підходу:* Врахування життєвого досвіду, особистісних особливостей, типу кризи.

- *Комплексність підтримки:* Поєднання емоційної, інформаційної, матеріальної та правової допомоги.

- *Залучення до активної діяльності:* Участь у групах підтримки, тренінгах, волонтерських ініціативах сприяє відновленню соціальних зв'язків та самооцінки.

- *Підтримка рефлексії та сенсотворення:* Допомога жінці у переосмисленні ситуації, формуванні нових життєвих орієнтирів.

Соціальна підтримка є ключовим чинником у розвитку стресостійкості жінок у кризових ситуаціях. Вона не лише знижує інтенсивність переживань, а й активізує внутрішні ресурси, сприяє адаптації та особистісному зростанню. У контексті сучасних викликів — війни, соціальної нестабільності, економічної кризи — роль соціальної підтримки набуває особливої значущості. Її ефективне застосування в соціально-педагогічній практиці дозволяє не лише стабілізувати емоційний стан жінки, а й сприяти її інтеграції в суспільство, відновленню життєвої активності та формуванню нових стратегій самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Лук'янчук Н. В. Соціальна підтримка як чинник подолання життєвих криз. *Психологія і суспільство*. 2022. № 3. С. 45–52.

2. Проданюк Ф. М. Стресостійкість особистості: соціально-психологічні аспекти. *Науковий вісник ХНУ*. 2021. № 2. С. 78–84.

Олена Дзвонко,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник: **Вікторія Степаненко,**
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. За даними МОН України кількість учнів з особливими освітніми потребами (ООП) у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) за останні п'ять років стрімко зростає. Так, у 2020/2021 навчальному році у ЗЗСО навчалося 25078 дітей з ООП. У 2024/2025 навчальному році їх кількість збільшився майже вдвічі – 47610 осіб [5]. Зазначені статистичні дані свідчать про потребу активного впровадження інклюзивних практик, удосконалення професійної підготовки, пошук оптимальних форм і методів соціальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, що стає необхідною умовою та набуває особливої актуальності [7].

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із стереотипів щодо інклюзивної освіти є те, що її часто сприймають як навчання дітей з інвалідністю. Однак, це поняття набагато ширше, оскільки базовою концепцією інклюзивної освіти є забезпечення рівних можливостей для всіх. До дітей з особливими освітніми потребами відносять такі категорії дітей, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі:

- з порушеннями розвитку (порушення зору, слуху, мовлення, опорно-рухового апарату, порушення уваги та гіперактивність, інтелектуальні порушення та затримка психічного розвитку, складні порушення розвитку);

- із соціально вразливих груп (діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування, діти з сімей, які перебувають у СЖО, діти, які живуть із ВІЛ/СНІД, діти з етнічних меншин, які мають труднощі, пов'язані з мовними або культурними бар'єрами);

- обдаровані діти;

- діти, які мають тимчасові труднощі через хворобу або інші причини [8].

Форми соціальної роботи з дітьми з ООП можна поділити на:

- індивідуальні (консультування, наставництво, соціальний супровід, посередництво);

- групові – тренінг, гра, групове корекційне заняття, робота над проектом, творча майстерня та ін.;

- колективні / масові – вечір, зустріч, конкурс, свято, інтегрований театр, виставка, екскурсія, фестиваль, соціальна акція, інтерактивний захід (квест, флешмоб тощо) [4].

Методи соціальної роботи з дітьми з ООП поділяють на:

- організаційні (адаптація освітнього середовища і навчальних матеріалів, диференційоване навчання, індивідуальні завдання, інтегроване навчання, створення сприятливого психологічного клімату, залучення однолітків до взаємодії та ін.);

- діагностичні (спостереження, анкетування, тестування діагностична бесіда та ін.);

– корекційні (індивідуальна консультація, арттерапія, казкотерапія, психодрама, метод сенсорної інтеграції та ін.)

– профілактичні (освітні заходи, розвиток життєвих навичок, організація безпечного середовища тощо) [1].

Інклюзивне освітнє середовище передбачає створення умов для навчання і всебічного розвитку дітей з ООП, їх соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції [2]. Важливою є підтримка та облаштування освітнього середовища (універсальний дизайн, розумне пристосування, облаштування ресурсної кімнати, прилаштування місця навчання, закупівля індивідуальних засобів навчання тощо) [6].

Особливе значення під час навчання, соціальної адаптації дітей з ООП в інклюзивному освітньому середовищі має участь в цьому процесі батьків. Вони відіграють важливу роль в процесі створення ІПР, наданні інформації про дитину та умови сімейного виховання, наданні допомоги для забезпечення її прогресивного розвитку, забезпеченні безперервності освітнього процесу, зворотного зв'язку щодо перенесення дитиною сформованих навичок в побутові домашні ситуації, підтримці відкритого діалогу [3].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Отже, успішна адаптація дітей з ООП в освітнє середовище залежить від застосування різних форм і методів соціальної роботи, враховуючи індивідуальні потреби кожного учня та злагоджену спільну взаємодію фахівців, батьків і дитини. Така робота спрямована на розвиток потенціалу дитини, її підготовку до самостійного, незалежного життя. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вбачаємо дослідження інклюзивного освітнього середовища, яке сприяє розвитку емоційного інтелекту дітей з ООП.

Список використаних джерел:

1. АІС Я-ПСИХОЛОГ. Форми і методи роботи соціального педагога з дітьми та учнями. <https://xn--ftbomobdq1b9f.xn--j1amh/blog/post-87> (дата звернення: 27.10.2025)

2. Басюк Н. А. Роль інклюзивного освітнього середовища закладу професійної освіти у формуванні емоційного інтелекту здобувачів з особливими освітніми потребами. *Інклюзивне навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах : проблеми та перспективи розвитку*: зб. наук. праць : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 07 червня 2023 р.). / за ред. І. Д. Сахневич. Житомир : ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк»», 2023. С. 38–43. URL: <https://salon.li/62b6564> (дата звернення: 18.10.2025)

3. Гуменюк А. В. Взаємодія батьків та вчителів на шляху формування в дітей з особливими освітніми потребами готовності до життя в соціумі. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ*: збірник наук.-метод. матеріалів наук.-практ. конфер. (Житомир, 15 трав. 2019 р.). URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=117> (дата звернення: 25.10.2025)

4. Гусар Г. П. Форми роботи з дитиною з особливими освітніми потребами в класі з інклюзивною формою навчання. *На Урок*. 2024. URL: <https://salو.li/43a3a03> (дата звернення: 15.10.2025)

5. Міністерство освіти і науки України. Статистичні дані. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 29.10.2025)

6. Шевченко В. Освітні труднощі та рівні підтримки дітей з ООП: законодавство та типологія. 2021. URL: <https://vseosvita.ua/c/pedagogy/post/49736> (дата звернення: 18.10.2025)

7. Шевченко В. Формування інклюзивної компетентності у фахівців для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали III Всеукр. міждисципл. наук.-практ. конфер. з міжнар. участю (Тернопіль, 23–24 квіт. 2023 р.) / Упоряд. З. І. Удич, І. М. Шульга. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2023. С. 311–315. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/29560> (дата звернення: 15.10.2025)

8. Юрченко О. Не інвалід, не аутист і не сліпий: комунікуємо про інклюзію правильно. *Освіторія Media*. URL: <https://osvitoria.media/experience/ne-invalid-ne-autyst-i-ne-slipyj-komunikuyemo-pro-inklyuziyu-pravyлно/> (дата звернення: 20.10.2025).

Наталія Кінчій,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 053 Психологія,
Західноукраїнський національний університет*

Науковий керівник: **Анатолій Фурман,**

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології та соціальної роботи,
Західноукраїнський національний університет*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ОПАНУВАННЯ ОСОБОЮ ВЛАСНИМ ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ

Постановка проблеми. В умовах зростання рівня стресових і кризових ситуацій у суспільстві проблема опанування особою власного травматичного досвіду набуває особливої актуальності, оскільки саме невирішена психічна травма стає джерелом тривалих емоційних порушень, дезадаптації та соціальної ізоляції. Ефективне подолання травматичних переживань залежить від низки психологічних чинників, які визначають, як людина інтерпретує травматичну подію, які стратегії саморегуляції використовує, наскільки здатна мобілізувати внутрішні ресурси та отримати підтримку ззовні. Вивчення цих чинників є необхідним для глибшого розуміння механізмів психічної стійкості, процесів інтеграції травматичного досвіду у структуру особистості, а також для розроблення ефективних програм психологічної допомоги, спрямованих на відновлення цілісності Я та формування конструктивних моделей адаптації.